

REMISSVAR

Avdelning
Utvärderingsavdelningen

Handläggare
Tobias Osvald
+46 8 563 085 81
tobias.osvald@uka.se

Regeringskansliet
Utbildningsdepartementet

Remissvar över betänkandet **SOU 2025:27 En socionomutbildning i tiden (U2025/00722)**

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har ombetts att lämna synpunkter över betänkandet *SOU 2025:27 En socionomutbildning i tiden*.

Sammanfattning

Remissvaret fokuserar på de förslag som har anknytning till UKÄ:s uppdrag och på områden där myndigheten kan bidra med kunskap.

- UKÄ **avstyrker** förslaget på ändrade och ytterligare examensmål i examensordningen.
- UKÄ **avstyrker** förslaget om minst 30 högskolepoäng utbildning i juridik inom ramen för kursfordringarna i examensordningen.
- UKÄ **avstyrker** förslaget på handledd verksamhetsförlagd utbildning om minst 30 högskolepoäng inom ramen för kursfordringarna i examensordningen och **tar inte ställning** till övriga delar av förslaget gällande verksamhetsförlagd utbildning.
- UKÄ **tar inte ställning** till förslaget att tillsätta en utredning om förlängd socionomutbildning med examen på avancerad nivå.
- UKÄ **avser inte** göra avsteg från gällande ordning för det nationella kvalitetssäkringssystemet inom ramen för pågående utbildningsutvärdering av socionomutbildningar.

Synpunkter på utredningens förslag

Ändringar i examensordningen med hänvisning till Aktuella samhällsutmaningar (6.1.1) respektive Arbetssätt och samverkan (6.2.1)

Utredningens förslag i korthet:

Förslaget innebär att antalet examensmål jämfört med nuvarande examensordning ökar samt att merparten av befintliga mål omformuleras och utökas i någon utsträckning.

UKÄ avstyrker förslaget.

Utredningens förslag innebär omfattande förändringar av befintliga examensmål där ett antal examensmål är nya, andra har formulerats om och enstaka examensmål utgår. Förslaget innebär genomgripande förändringar av socionomutbildningen. UKÄ bedömer att sådana förändringar måste vara väl underbyggda och föregås av en bred förankringsprocess hos berörda utbildningsanordnare.

Det är också viktigt att examensmål utformas på ett sådant sätt att de är hållbara över tid och att berörda utbildningar kan utvecklas och följa samhällets förändringar. UKÄ har i tidigare remissvar och rapporter identifierat att införandet av nya examensmål kan medföra utmaningar och ”stoffträngsel”. Att frågan om socionomutbildningens längd föreslås utredas vidare står enligt UKÄ:s bedömning i motsättning till att nu genomföra omfattande förändringar av examensmålen.

Tidigare erfarenheter från införandet av examensmålet om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer visar också hur viktigt det är att förändringar av examensmål föregås av ett grundligt förarbete, bland annat i form av förankring med berörda utbildningsanordnare.¹

Med grund i denna erfarenhet avstyrker UKÄ särskilt förslaget om ändring av målet *visa kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer*, där utredningen föreslagit tillägget ”samt om hedersrelaterat våld och förtryck”. Tillägget blir problematiskt då examensmålet redan idag förutsätts behandla hedersrelaterat våld och förtryck, könsstympling av flickor och kvinnor, tvångs- och barnäktenskap, samt ytterligare 11 våldsförformer. Det kan också bli otydligt för övriga yrkesutbildningar som omfattas av examensmålet varför just socionomutbildningarna behöver denna omformulering.

I UKÄ:s rapport 2022:19 har det framgått att det finns ett fortsatt behov av kunskapsstöd för utbildningsanordnarna i arbetet med examensmålets innehåll, och att det arbete som bland annat Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) och Jämställdhetsmyndigheten genomför är fortsatt viktigt i detta sammanhang. UKÄ förordar därför ett fortsatt utvecklingsarbete, snarare än en omformulering av examensmålet.

¹ Universitetskanslersämbetet (2022). *Hur mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer beaktas i högre utbildning. Rapportering av ett regeringsuppdrag*. Rapport 2022:19.

UKÄ vill med denna erfarenhet betona vikten av att förändringar eller tillägg i examensmål tydligt förankras hos berörda utbildningsanordnare.

Ändringar i examensordningen avseende Utbildning i juridik (6.3.1)

Utredningens förslag:

För socionomexamen ska studenten

- *visa förmåga att utifrån relevant kunskap tillämpa författningar inom ramen för socialt arbete,*
- *inom ramen för kursfordringarna, ha fullgjort utbildning i juridik om minst 30 högskolepoäng.*

UKÄ avstyrker förslaget.

UKÄ konstaterar att det inte för någon examen inom examensordningen idag finns specifika krav om kursfordringar inom ämnen som går utanför huvudområdet för utbildningen. Ett mer ändamålsenligt sätt att reglera kan vara genom skärpta examensmål på juridikområdet. En sådan lösning ger också utbildningsanordnarna större möjlighet att anpassa och lägga upp sina socionomprogram utifrån lokala förutsättningar för att säkerställa måluppfyllelse.

UKÄ bedömer vidare att utredningen inte klarlägger varför just 30 högskolepoäng utgör den lämpliga mängden kurspoäng för att säkerställa uppfyllelse av juridiskt orienterade examensmål. Utredningen anger att dagens variation i antal kurspoäng delvis kan ha att göra med hur juridikkurser avgränsas inom olika program, samt att inslag av tillämpad juridik kan förekomma i andra slags kurser, men belyser inte frågan närmare.

Reglering av antalet kurspoäng som kan kategoriseras som just juridik utgör en risk för ”stoffträngsel” inom socionomutbildningen, utan att för den skull garantera att det är *rätt slags* juridikkunskaper som studenterna tillägnar sig och som är av relevans för socionomers yrkesutövning.

Verksamhetsförslag utbildning (6.4.1)

Utredningens förslag på förändringar i examensordningen:

För socionomexamen ska studenten

- *inom ramen för kursfordringarna, ha fullgjort handledd verksamhetsförlagd utbildning om minst 30 högskolepoäng.*

Utredningens förslag till regeringen, vid sidan av examensordningen:

Även socionomprogrammets verksamhetsförlagda utbildning ska kunna avräknas mot utbildningsområdet verksamhetsförlagd utbildning.

Utredningens förslag till Förbundet Sveriges Socionomutbildningar (FSSOC):

Utveckla och ansvara för en nationell struktur för samverkan för att tillse att utbildningsplatser för verksamhetsförlagd utbildning kan tillgodoses.

Utredningens förslag till universitet och högskolor:

Besluta om *alternativt* urval baserat på arbetslivserfarenhet för tillträde till socionomprogrammet.

UKÄ avstyrker förslaget på förändring i examensordningen och tar inte ställning till övriga delar av förslaget.

UKÄ avstyrker förslaget på tillägg i examensordningen om att minst 30 högskolepoäng inom ramen för utbildningens kursfordringar ska utgöras av handledd verksamhetsförlagd utbildning.

Utredningens förslag syftar i huvudsak till att bekräfta och befästa vad som redan är praxis för socionomutbildningarna, något som illustreras tydligt av att det endast är en liten minoritet av dessa som för närvarande har under 28 högskolepoäng verksamhetsförlagd utbildning. UKÄ ifrågasätter generellt ståndpunkten att praxis bör befästas i examensordningen. UKÄ konstaterar också att det i dagsläget är mycket ovanligt att krav om handledd verksamhetsförlagd utbildning anges i examensordningen och i inget fall är det förenat med en specifik kursfordran. UKÄ bedömer att ambitionen att utveckla och stärka befintlig verksamhetsförlagda utbildning exempelvis kan hanteras genom tydliggjorda examensmål eller förstärkta ersättningar, vilket ger utbildningsanordnarnas möjlighet att anpassa och lägga upp sina socionomprogram utifrån lokala förutsättningar för att säkerställa målluppfyllelse.

UKÄ tar inte ställning till utredningens förslag till regeringen att även socionomprogrammets verksamhetsförlagda utbildning ska kunna avräknas mot utbildningsområdet verksamhetsförlagd utbildning.

UKÄ tar inte ställning till utredningens förslag till Förbundet Sveriges Socionomutbildningar (FSSOC) om att utveckla och ansvara för en nationell struktur för samverkan för att tillse att utbildningsplatser för verksamhetsförlagd utbildning kan tillgodoses.

UKÄ tar inte ställning till utredningens förslag till universitet och högskolor om alternativt urval baserat på arbetslivserfarenhet för tillträde till socionomprogrammet.

Utredning om förlängd socionomutbildning med examen på avancerad nivå (7.1)

Utredningens förslag till regeringen:

Vi föreslår att regeringen tillsätter en utredning med uppdrag att utreda behovet av en förlängd socionomutbildning med examen på avancerad nivå.

UKÄ tar inte ställning till förslaget.

UKÄ tar inte ställning till utredningens förslag om att regeringen bör tillsätta en särskild utredning för att se över behovet av en förlängd socionomutbildning med examen på avancerad nivå. Samtidigt konstaterar UKÄ att frågor som rör utbildningens längd och en möjlig yrkesexamen som

specialistsocionom är av stor betydelse – både för utbildningarna och för yrkesfältet i stort. Det kan därför av den anledningen finnas skäl att utreda frågan vidare. Om en sådan utredning blir aktuell är det av största vikt att den samordnas med eventuella revideringar av examensmålen. Det finns annars en påtaglig risk att omfattande förändringar genomförs i ett första steg, bara för att kort därefter behöva omprövas till följd av en ny utbildningsstruktur med delvis andra mål.

Kravnivåerna inom socionomprogrammen (7.2)

Utredningens förslag till UKÄ:

Vi föreslår att UKÄ särskilt uppmärksammar kravnivåerna, samt förutsättningarna att upprätthålla fullgoda kravnivåer inom utbildningen, inom ramen för utvärderingen av socionomprogrammen 2025–2026.

I utvärderingen bör UKÄ även uppmärksamma de förslag på författningsändringar som presenteras i detta betänkande.

UKÄ noterar förslaget.

Utredningen föreslår att UKÄ särskilt ska uppmärksamma kravnivåerna inom socionomutbildningen inom ramen för utbildningsutvärderingen som pågår 2025–2026. UKÄ håller med om att utbildningarnas förutsättningar är viktiga och menar att kravnivåerna enligt nuvarande metod redan uppmärksammas genom att kontrollera att studenterna uppnår examensmålen.

Syftet med UKÄ:s utbildningsutvärderingar är att kontrollera utbildningarnas resultat – det vill säga att de lever upp till krav och mål om hög kvalitet i enlighet med högskolelagen (1992:1434) och högskoleförordningen (1993:100) – och att bidra till utbildningsanordnarnas utveckling av kvaliteten på utbildningen. Detta sker i enlighet med regeringens skrivelse *Kvalitetssäkring av högre utbildning* (2015/1:76) och *European Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area* (2015) samt nationella och internationella riktlinjer för forskning. Metoden för UKÄ:s granskningar har härutöver utvecklats i dialog med företrädare för universitet och högskolor, Sveriges förenade studentkårer (SFS) och arbetslivet samt ett urval av kvalitetssäkringsorganisationer inom *European Association for Quality Assurance in Higher Education* (ENQA).

I enlighet med denna över tid utarbetade och förankrade metod är det viktigt att de examensmål som granskas vid utbildningsutvärderingar väljs ut i dialog med företrädare för utbildningarna, arbetslivet och studenterna för att bli så träffsäkra som möjligt. I förekommande fall har dialogmöte och arbete kring urval av examensmål och anpassning av utvärderingen genomförts under första kvartalet 2025 och sedermera fastställts. Fullgoda kravnivåer garanteras därmed redan genom utvärderingens granskning av hur utbildningarna möjliggör och säkerställer att studenterna når examensmålen i examensordningen när examen utfärdas. Den pågående utvärderingens resultat kommer därmed kunna stå för ett värdefullt bidrag till det fortsatta arbetet med att utveckla socionomutbildningarna.

Utredningen föreslår även att UKÄ i den pågående utvärderingen bör uppmärksamma de förslag på författningsändringar som presenteras i betänkandet. UKÄ avser inte att hörsamma utredningens önskemål.

UKÄ konstaterar att det inte är möjligt att beakta förändringar i examensordningen som ännu inte har beslutats och genomförts. I enlighet med ovannämnda metod utvärderar UKÄ de utbildningar och de förhållanden som är aktuella vid tiden för utvärderingen i enlighet med gällande lag och förordning. Ett avsteg från detta skulle framstå som anmärkningsvärt och inte bara riskera förtroendet för det nationella kvalitetssäkringssystemet, utan även gå emot den grundläggande legalitetsprincipen.

Beslut i detta ärende har tagits av generaldirektören Martin Norsell efter föredragning av utredaren Tobias Osvald i närvaro av tillförordnade gruppchefen Kristina Sundberg, tillförordnade gruppchefen Viveka Persson, avdelningschefen Jenny Gardbrant, avdelningschefen Rikard Lingström, avdelningschefen Jenny Nordquist och verksamhetsstrategen Per Westman. I ärendets beredning har även utredarna Josefine Ekroth, Maria Nyman och Caroline Tovatt deltagit.

Martin Norsell

Tobias Osvald

Elektroniska underskrifter

Det här dokumentet har skrivits under elektroniskt av de personer som listas i signaturpanelen.

Underskrifterna uppfyller kraven för avancerad elektronisk underskrift enligt definitionen i eIDAS (EU:s förordning 910/2014).

Äktheten kan valideras enligt internationella standarder i en valideringstjänst som uppfyller förordningen. Validering kan exempelvis göras här: <https://validate.signport.se/>

Där finns även information om hur validering kan göras i Adobe Acrobat Reader.

Notera, om dokumentet skrivs ut på papper, eller 'skrivs ut' till ett nytt PDF-dokument, följer de elektroniska underskrifterna inte med. Endast det elektroniskt underskrivna originaldokumentet kan valideras.